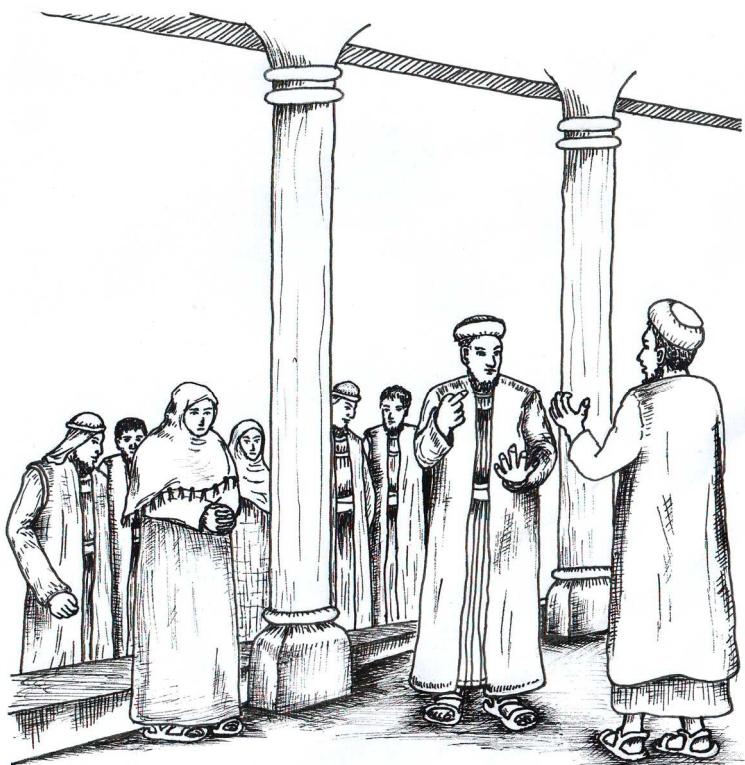

byteru Kilisiti

alit na maka ga kutupoka

Mu nzovele jya Kikinga

UYesus KiliSiti

ali na maka ga kutupoka

Yesu Kristo ana uwezo wa kutuokoa

Maneno katika kijitabu hiki yametolewa kutoka Injili ya Marko katika lugha ya Kikinga. Kijitabu hiki kinatufundisha kwamba Yesu Kristo ni Mwana wa Mungu anayeweza kutuokoa.

Huduma ya Kutafsiri Biblia
na Kuendeleza Lugha za Asili, Mbeya
S.L.P. 6359, Mbeya, Tanzania
0 25 250 0100

Pamoja na

Wycliffe

Partners in Bible Translation

Utangulizi

Huduma ya Kutafsiri Biblia na Kuendeleza Lugh za Asili, Mbeya (SIL International) ilianza tarehe 23 Julai 2003. Ilianza kwa ushirikiano kati ya viongozi wa makanisa na mashirika mbalimbali na SIL International.

Kusudi letu ni kuwahudumia watu wa makabila yafuatayo: Wabena, Wabungu, Wakinga, Wakisi, Wamalila, Wamanda, Wandali, Wanyakyusa, Wanyiha, Wapangwa, Wasafwa, Wasangu na Wawwanji.

Lengo letu la kwanza ni kuyafikia makabila hayo kwa Neno la Mungu (Biblia) katika lugha zao kwa sababu tunaamini MUNGU ANAONGEA LUGHA ZOTE!

Lengo letu la pili ni kuwaheshimu watu wa makabila haya kwa njia ya kuwafundisha kusoma na kuandika lugha zao (Idara ya Kusoma na Kuandika Kilugha).

Sera ya Utamaduni ya Tanzania inasema hivi:

3.2. Lugha za Jamii

Lugha za jamii ni hazina kuu ya historia, mila, desturi, teknolojia na utamaduni wetu kwa jumla. Aidha, lugha hizi ni msingi wa lugha yetu ya taifa, yaani Kiswahili...

Kichwa: ḪYiis̄ Kilisiti ali na maka ga kūtupoka (*Jesus Christ Has the Power to Save Us*)

Lugha: Kikinga

Michoro: Gift Ngogo

Shukrani: Idara ya Matumizi ya Biblia inapenda kuwashukuru
SGM Lifewords kwa wazo la kijitabu hiki

ƎYiisə agegile iKulongwi iNonu

Maliko 1:14-15

Kumbele, ƎYohana ƎMwotsi akakungwa mu kikungwa. Ǝnsiki Ǝgwa wu akungilwe, ƎYiisə akabīha kʉ Galilaya, akatengʉla Ǝkʉlʉmbililə iLivangili Ǝkʉhʉma kwa Ngʉlʉve, alikuta, “Ǝnsiki Ǝgwapʉlikilwagwa gʉsiike, ƎLʉdeeva lwa Ngʉlʉve lʉhegelye. Laatagi imbiivi tsiiy়o nʉ kʉlyidikə iLivangili.”

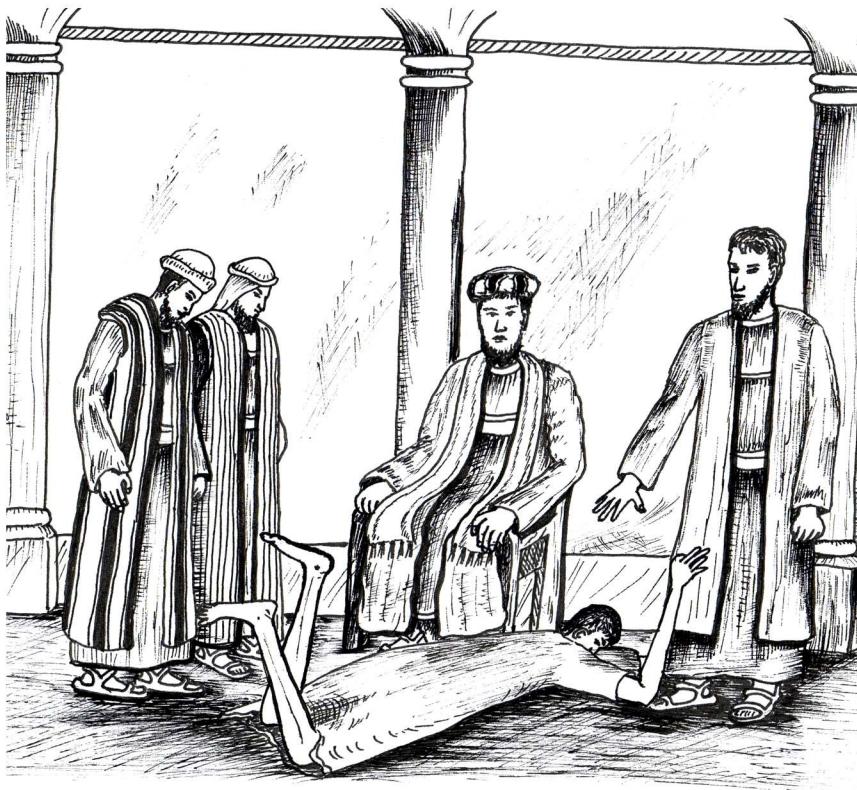
ƎYiisʉ alɪ na maka ga kʉhʉmya imepo imbiivi

Maliko 1:21-27

ƎYiisʉ na vakongi va mwene avo vakalʉta kʉ Kapelenamu. Wʉ kʉsiike ikiigono ikyo Sabato, ƎYiisʉ akiingila mu nyumba ijya kwisajilə ijyatambʉlwagwa sinagogi, akamanyiisa. Pwʉ avaanu vooni avampʉlhiitse vakadega ʉlʉmanyiiso lwa mwene, pakʉva avamanyisaaga ndʉ muunu ʉnkʉlʉdeeva, naamanyisaage nda vamanyisi va ndagiло.

Lola, mun'gati mu sinagogi, aalepwo ʉmuunu ʉnya mepo imbiivi. Akakoola, akata, “Tʉtulile kiki ʉwe kwave, vi Yiisʉ va mu Nasaleti? Ndeeti, witsile kukʉtwongometsa? Tʉkʉmanyile ʉkʉta veeve veeni. Ǝve veeve Mbalatse va Ngʉlʉve!” ƎYiisʉ akantanila akata, “Nuunala! Hʉma mu muunu ʉjʉ.” Pwʉ imepo imbiivi tsikan'gwisa iiligotsi, tsikalilə nʉ kʉkoola, tsikahʉma. Avaanu vooni vakadega, nʉ

kuvutsania vakata, “Eki kyu kinnu kiki? Ul
lumiyoiso lypyä ikange imanyiisa ndu nkuludeeva!
Lola, muunu ujut alit na maka amaluti na ga
kuhetsa imepo imbiivi, natsyene tsikumpulika.”

ƎYiṣtə ali na maka ga kʉvaponia avatamu

Maliko 1:32-34

Kʉmihe tɬitsəva wʉ lingye, tSabato wʉ jɪsilile, avaanu valikʉmmiłikɨla avatamu vongosu na vanya mepo imbiivi. Avaanu avaahʉmile mbʉtsenge wooni vakalʉndamana kʉnzi pa ndyango. Pwʉ ƎYiṣtə akavaponia avaanu avongosu avaale nʉ vʉtamu tʉwaveetsaga. Akahetsa imepo imbiivi nyongosu, ikange naatsitavʉle ʉkʉta tsitsovage, pakʉva tsyamanyile ʉkʉta ʉmwene veeni.

搠Yiisʉ alɪ na maka ga kʉvasyikʉla avaanu imbiivi

Maliko 2:1-12

Wʉ silʉtile isigono sidebe 搠Yiisʉ akakilivuka kʉ Kapelenamu. Avaanu vakapʉlɪka ikulongwi ʉkʉta asiike alɪ mu nyumba. Pwʉ vakalʉndamana avaanu vongosu siitso vakadīga mu nyumba nakʉ kʉnzi kʉ ndyango. 搠Yiisʉ alɪkʉvalʉmbililə ilimenyu lya Ngʉlʉve. Vakiitsa avaanu avaale nʉ muunu ʉvi aasugujwike ʉmmana, apimbiilwe na vaanu vani.

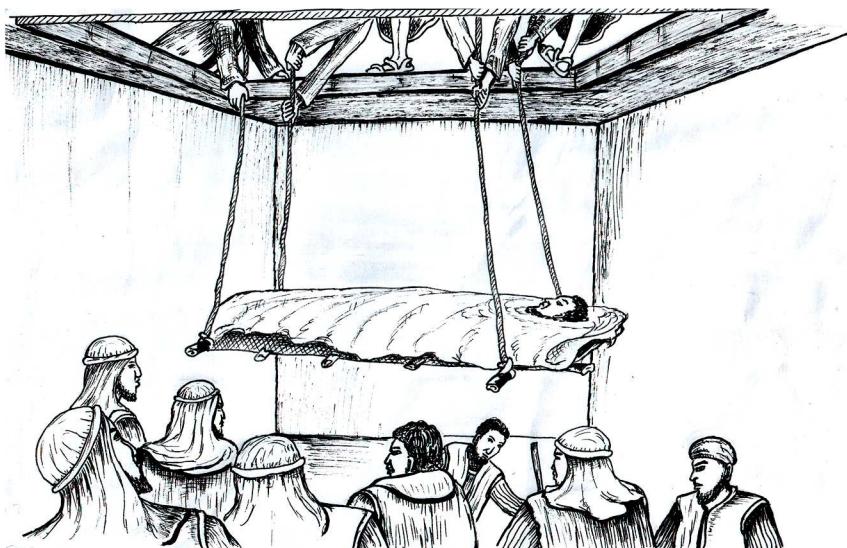
Wu vasiike palya, vakalemwa apakuluta
vakammegeletse untamu pavulongolo pa Y*ii*su
pakuva avaanu vaale vongosu. Lola, vakatoga ku
k*it*uv*il*t, vakahotola indwelo upwu aale uY*ii*su,
vakamwisa umuunu ulya mu liteesu. Namwene
uY*ii*su wu aweene val*t* nu l*w*d*k*o ku mwene,
akambula uv*t* aasugujwike ummana, akata,
“Mwana vango, usy*k*liiwe imbiivi tsyako.”

Bahalya vaalepwo avamanyisi vaninie va ndagilo
vaataamile, val*k*usaaga mu numbula tsa veene,
ukuta, “Kiki uju itsova ewo? Ikummeelula
uNguluve! Nalumanyili ukuta uNguluve mwene v*t*
isy*k*lla imbiivi?”

uY*ii*su akagamanya amasaago ga veene,
akavavutsa akata, “Kiki mul*t* na masaago ago mu
numbula tsiinyo? Lyebeepe l*il*iku, ukambula uv*t*
asugujwike ummana ukuta, ‘usy*k*liiwe imbiivi
tsyako’ nu kuta, ‘Hega, witwike iliteesu lyako,
ulutage?’ Ndinogwa mulumanye ukuta uMwana va
Muunu ali nu vutavul*il*wa pa kilungu wa kusy*k*lla
imbiivi.” Vuvule vule akambula uv*t* aasugujwike

ummanna akata, “Ndikukuvuula wime, toola
iliteesu lyako, uvujage ku nyumba!”

Umunuu ulya aktima, akatoola iliteesu lya
mwene, akahuma pa miiho ga veene igenda. Avaanu
vooni vakadega siitso nu kun'ginia Ngulue
valikuta, “Natugelili ukusivona isidego ndiisi
lusiku!”

byteri ali na maka ga kugutanila umbelo

Maliko 4:35-41

Ikigono kifkyo kumihe, bYitsa akavavula avakongi va mwene akata, “Tulovoke inyanza tibhe ku mwambo.” Vakaluleka tulundamano lwa vaanu nu kwingila mu waato vuvulya umwaa ale bYitsa, vakahega. Uwaato uvunge vuninie uwalepwo ukavakonga. Wu vali pagati pa nyanza, gukahumila unkuluguuto umbaha. Umbelo gukatengula ukwitovetsa mu waato na magasi gakatengula ukudiga mu waato uwa. bYitsa aale kunsana mu waato, aagoneelye kunu ihagwe untwe gwa mwene pa kyegamilo.

Avakongi va mwene vakansisimula vakata, “Gwemmanyisi, navukutukolela ikisa ukuta tulipakuswa?” Lola, akasisimuka, akagutanila unkuluguuto nu mbelo, akata, “Litama! Nuunala!” Unkuluguuto nu mbelo sikiima, inyanza jikalitama,

kukava mye! Pwʉ ʉYiisʉ akatsova na vakongi va mwene akata, “Kiki muli vadwatsi? Mupitsiige mutsila Iwidiiko!” Baaho ʉlʉtende lʉkaviibata siitso, vakatengʉla ʉkʉvʉutsania vakata, “Hjʉ vʉ veeni? Nagwene ʉnkuluuto nʉ mbelo sikʉmpʉlikʉ!”

Uyishe ali na maka ga kuvatsusa avaswe

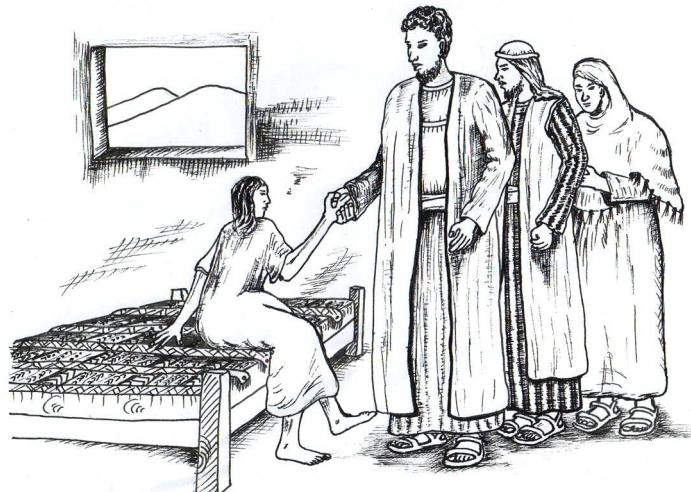
Maliko 5:22-24, 35-42

Apeene apo akiitsa umbaha va sinagogi uvilangwagwa Yailo. Wu ambwene uyishe, akahegelela, akitaaga mu malunde ga Yishe. Akansiima akata, “Umwalivango un’debe, gupusuga. Siwo ndipelile tawukke, ukambitikile amavoko ukuta apone ave mwumi.” Pwet uyishe akahega paninie nu mwene, nakyene ikipusga ikivaha kya vaanu kilikunkonga nu kuntsungutila.

Lola, uyishe wu itsova, vakiitsa avaanu ukuhuma ku nyumba jya Yailo, umbaha ulya va nyumba jya kwisajila, vakata, “Umwalivo atulekile, leka ukun’gatatsa umanyisi.” Umwene uyishe wu apuliike ilimenyu ilyo, akambuula uyishe akata, “Uve uladwadaga, apeene unyidikage une.”

Uyishe akavatoola Petulo, Yakobo nu nunaave uYohana, naantavule umuunu ujunge ukukongana

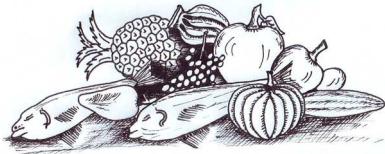
nave. Vakagenda vakatsisika mu nyumba jya Yailo. ḪYiisʉ akavavona avaanu vikwoveela nʉ kʉlʉla siitso, akiingila mu nyumba akavavʉtsa, akata, “Kɨki mukwoveela nʉ kʉlʉla? Ḫmwana naswili, agoneelye vʉvʉle.” Avaanu valya vakatengʉla ʉkʉm’beda nʉ kʉmmeka. Ḫmwene akavahʉmya panzi vooni, akantoola ʉdadaaje nʉ vanyina va mwana ʉjwa, paninie na vakongi va mwene, vakiingila apoonu ʉpwʉ gwale ʉnsimba. Pwʉ ḪYiisʉ akamwibata ɨkɨvoko akata, “Talita, kumi.” Kwʉ kʉta, “Vi mmínza ʉve, ndikʉkʉvʉla ndiita sisimuka!” Ḫnsíkɨ gʉugwa ʉmmínza, ʉvi aale ni myaka kɨtsigo na gɨvɨlɨ (12), akitimə nʉ kʉtengʉla ʉkʉgenda. Avaanu avaalolile ago vakadega siitso.

UYiisʉ imanyisa ʉvʉviivi ʉvʉli mu n'gati mu muunu

Maliko 7:18-23

Namwene akavavʉtsa akata, “Ndeeti, najyʉnyie namutsimanyili itsi? Namulʉmanyili ʉkʉta ikiinu ikiiveetsaga ikiilì kʉnzi kīngiingile mu muunu nakikʉndamya? ʉmuunu angalye ikyakʉlya nakikʉmwingila mu numbula jya mwene, ikyene kikwingila mu litumbu, kʉmbele kitaagwa kʉtsoo.” (Pakʉtsova ewo, aasivaliitse isyakʉlya syoni).

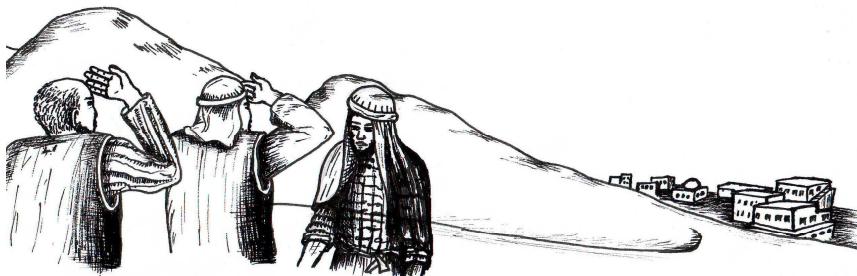

UYiisʉ akoongeletsa ʉkʉtsova akata, “Ikihʉma mu n'gati mu muunu kyʉ kyene kikʉmpelela ʉmuunu ʉkulama, manya ʉkʉhʉma mu n'gati mu numbula jya muunu gihʉma amasaago amaviivi aga: ʉvʉmalaja, ʉvʉhiitsi, ʉvʉbudi, ʉvʉligu, ʉmwojo, ʉvʉviivi, ʉvʉsyovi, ʉvʉlami, ijiila, amaligo, amatingo nʉvʉpelwa. Amaviivi ago gooni gihʉma mu numbula jya muunu. Ago gwʉ geene gikʉmpelela ʉvʉlami.”

UYiisë Mwana va Nguluve

Maliko 9:2-8

Wu siluting'iinie isigono ntanato (6), uYitsu akavatoolu Petulo, uYakobo ntu Yohana, akatoga navo pakyanya pa kidugala ikitale, vakatsiiva veene, akitjyekela navo. Wu vikundola, uYitsu akaanduka imivonekele gya mwene. Emisabwa gya mwene gitava mivalasu siitso, ukusikila upwut

untuunu unya lwutsi uvaveetsaga mu kilunga nakagele ukugivalatsa ewo. Pwu uEliya nu Mose vakavavonekela, avo vakanengula ukutsova nu Yissu.

UPetulo akatsova nu Yissu akata, “Imanyisi, patunogye uewe ukuvepwo apa. Tu tsenge isyeve sidatu, kipamato kive kyave, tkinge kya Mose, tkinge kya Eliya.” UPetulo nalu manye atsove nyiki, ulwakuva umwene paninie na vanine Iwavaweeene uludwado uluvaha siitso.

Lola, ilivingo likiitsa likavagubikila vooni. Elimenu likapulikika ukuhuma mu livingo tlyo, likata, “Uju vi Mwana vango. Ndun’ganile, namwene ikunyovosa, mumpulihitsaage umwene!” Baaho, avakongi vakalola kunu na kunu, navaambone umuunu ujunge, vaambwene uYissu mwene.

ѸYiisʉ imanyisa ikiinu ikiivaha ukulutitila syoni

Maliko 12:28-31

Ѹmanyisi mpamato va ndagilo akiitsa, akapʉlhitsa wʉ vikaaning'ana nʉ Yiisʉ. Wʉ aweene ឧYiisʉ avaandile vʉnonu, akambʉtsa akata, “Mu ndagilo tsa Ngʉlʉve, Iwʉ lʉliku ʉlʉlagilo ʉlʉvaha?”

ឧYiisʉ akaanda akata, “ʉlʉlagilo ʉlʉvaha Iwʉlʉ, ‘Pʉlhitsaaga ʉve Isilahili, ʉNtwa ʉNgʉlʉve viitu vɨ nkʉlʉdeeva jʉjwa mwene. Nʉuve ʉn'ganage ʉNtwa ʉNgʉlʉve vaako nɨ numbula jyako jyoni, nʉ lʉhala Iwako Iwoni, na maka gaako gooni.’ ʉlʉlagilo ʉlwa vɨlɨ Iwʉlʉ, ‘ʉn'ganage ʉnnino ndʉwʉ wiganile jyʉve.’ Nalukuli ʉlʉlagilo ʉlunge ukulutitila itsi.”

UYiisiihendamwa

Maliko 14:10-11, 44-46

Pwu tuYuda Isikalioti, tuvi aale mpamato va vakongi k*itsigo* na vavili (12), akabiha ku vavaha va vateeketsi ammendame tuY*itsu* ku veene. Aveene wu vapuliike tkulongwi tjyo, vakahovoka, vakitding'ana ukuta juvikummomba indalama. Ukuhuma baaho, tuYuda akatengula ukulonda tnzila tonu tjya kmmendama tuY*itsu*.

“Yuda ummendami aavapye ikimanyilo avaanu valya akata, “Iya uvit ndipyia ndikuntsiba vit mwene mumwibatage nu kulu ta nave kunu mukundoleela.”

Akasiki kaako wu visika, uYuda akabiha kwa
Yisakata, “Imanyisi!” Akantsiba. Pwu avaanu
valya vakamwibata nu kumbeika mbuloleeli.

UFYiisə ihigwa əkuta abudwe

Maliko 15:6-15

UPilato aale nə Iwiho lwa kumbopola ənkungwa mpamato wə gəsiike ənsikə gwa kyaka kya Pasaka. Umuunu əvi aavopolwagwa aale vyəla əvi avaanu vihalilaga. Ənsikə ugwa aalepwo əmuunu mpamato əvi aatambulwagwa Balaba. Ujə aakungilwe paninie na vanine əlwakəva vaabudile avaanu. Itsi tsyavombiike ənsikə gəlyə ugwa əmwene na vange vajihambukye əsilikali. Avaanu vongosu vakaluta kwa Pilato, vakatengəla əkən'doova əkuta, avombe ndəwə lwale Iwiho lwa mwene. UPilato akavavutsa akata, “Ndeeti, munogwa ndivavopolele əNkuludeeva va Vayahudi?” Aatsovile ewo pakəva aaləmanyile əkuta avavaha va vateeketsi vaale ni kivini nə Yiisə, kyə mene vaammiliike kə mwene ahigwagwe. Napeene apo, avavaha va vateeketsi valikəvasonga avaanu əkuta, van'doove əPilato ambopole əBalaba.

Aavaanu wu vadoovile iyo, uPilato akavavutsa ikange akata, “Lino, muunu uju uvi mwita vi Nkuludeeva va Vayahudi, munogwa ndigahenave ndeeti?” Aavaanu vooni vakooveela vakata, “Intovelele pa kidaming’anie!” Umwene uPilato akavavutsa akata, “Kiki! Uju avobile vuviivi vuki?” Aveene vakagimba ukwoveela vakata, “Intovelele pa kidaming’anie!” uPilato aanogilwe ukukihovosa ikipuga kya vaanu, pwu akambopola uBalaba mu kikungwa. Akalagila ukuta uYissu atowe ni sikoti. Wu atovilwe, akammumya, akavapa avasikali va mwene vakantovelele pa kidaming’anie.

ƎYiſiſu itovelelwa pa k̄daming’anie

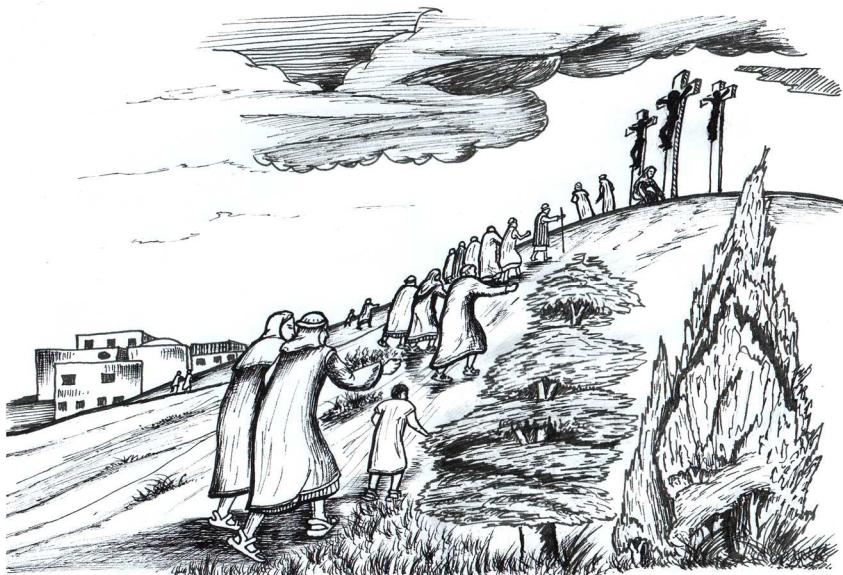
Maliko 15:25-26, 33-39

Ǝnsik̄i Ǝgw̄ vantovelye ƎYiſiſu gwale gwa pav̄siku pa kavalilo akadaatu. Ǝv̄v̄ige Ǝwa k̄vonia ḫnongwa ḫjyahigwagwa, waav̄gilwe pa k̄bavo ḫkyav̄t̄kilwe pakyanya pa k̄daming’anie kya mwene. Ǝv̄v̄ige Ǝwa waav̄gilwe ndee:
ƎNKƎLƎDEVA VA VAYAHUDI.

Ǝk̄tenḡla akavalilo aka ntanato (6) Ǝk̄usikila akavalilo aka budikak̄pamato (9) ḫng’iisi j̄kagwa ḫkilunga kyon. Pa kavalilo aka budikak̄pamato (9) ƎYiſiſu akalila siitso akata, “Eloi, Eloi, lama sabakitani?” Kw̄ k̄ta: “Nḡuluve vango, Nḡuluve vango, k̄ki Ǝndekile?” Avaanu vaninie av̄timile baaho vakap̄ulika amamenyu aga vakata, “P̄lihiitsi, ik̄umw̄ilanga Ǝnyamalago ƎEliya.” Ǝmuunu mpamato akanyila ng’aning’aani akatoola ḫsifongo, akatsaba mu divai ḫng’ali, akav̄t̄ka mu

lilanzi, akahusa akampa amiime. Pwu akata,
“Ndeki, leki tulole ndikwitsa uEliya kukumwisa pa
kidaming’anie.”

Umwene uYissu akalila ku limenu ilivaha,
akaswa. Ilipasiya lya mu vutaamo uvalatse wa
Nguluve likadwemuka pagati likigava pavilu
ukuhuma k^ukyanya ukusika paasi. Unsikali umbaha
va Kilooma imile pavulongolo pa Yissu. Wu alolile
umwu aswilye uYissu, akata, “Tsa jilweli, umuunu
uju akaale Mwana va Nguluve!”

Ubuntu lwa kwa Yitsa

Maliko 15:42-46

Itsi tsyoni tsyavombiike pa kigono kya kwintotsa ikyalongolaga kus Sabato. Unsinki gwa kumihe ugwa kutengula iSabato gwahegelye.

Pwet Yusufu wa kus Sabato akikangatsa, akaluta kwa Pilato, akadoova atoole ummana gwa Yitsa. Umuunu ujut aale mpamato va vahigi va nongwa uti imikiwaagwa na vaanu. Ikange namwene apulitkilaga ukwitsa kwa Ludeeva lwa Nguluve. Pilato wte ipulika ukuta uYitsa amalile ukuswa, akadega. Pwet akamwilanga unsikali umbaha ulya atsove nda lweli uYitsa asue. Pilato wte avutulilwe nte nsikali ukuta uYitsa asue, akantavula Yusufu agutoole ummana gwa Yitsa.

Umwene uYusufu akagula unsabwa gwa
kusitilila, akiisa ummana gwa Yisus ugwale pa
kidaming'anie, akam'bina. Pwe akan'gonia mbuguli
uwajavilwe mu ndevasu lwa lunalaa, akabitilusa
tiliganga, akadinda pa ndyango gwa vuguli.

byteri mwetu!

Maliko 16:1-7

Esabato wu jisilile, uMaliyamu Magadalena, uSalome, nu Maliyamu uvanyina va Yakobo vaagulile amafuta aginuung'ilila pa vunogwe wa kubiha kwibaka ummana gwa Y*isu*. Pamulungu pavusiku, ilitsuva wu lihuma, vakabiha ku vuguli. Mu nzila vakinengula ukuvuutsania vakata, "Veeni uvapya ikutuhetsehetsa iliganga pa ndyango gwa vuguli?" Wu vasiike palya, vakavona iliganga, iyale livaha siitso, libitlwike.

Pwu vakiingila mu vuguli, vakambona un'dit*im* ataamile uluvasu ulwa kundyo, aswalile unsabwa umbalasu, vakadwada siitso. Un'dit*im* ujwa akavavula akata, "Muleke ukukenyemuka. Mukundonda uY*isu* uva mu Nasaleti uv*i* akatoveliiilwe pa kidaming'anie. Atsuukile, apa napali. Loli upwu vakagoniitse. Bihagi mukavavule

avakongi va mwene paninie nu Petulo ukuta,
alongwe ukubiha ku Galilaya, ukwa mutsikumbona
nduwu aavavukile.”

Kulongwi †Nonu kʉ vaanu vooni

Maliko 16:15-16, 19-20

Akavavʉla avakongi va mwene akata, “Lʉtagi mu kʉlʉnga kyoni, mukalʉmbililage †Livangili kʉ vaanu vooni. ʉmuunu ʉvapya ikwidika iita nʉ kwotsiwa, vʉ mwene ipokwa, ʉvʉ nikwidika, alahigwa.”

ʉNtwa ʉYiisʉ wʉ atsovile navo amamenyu ago, akatoolwa ʉkʉbiha kʉkyanya, pwʉ akatsitaama kʉ kitaamilo kya vʉtwa, kʉ kivoko ɨkyandyo ɨkyo Ngʉlʉve. Avakongi vakahega, vakabihā kulʉmbilila kwoni kwoni. ʉNtwa akava ivomba imbombo paninie navo, palavonia ʉkʉta ɨkulongwi jya mwene ɨjyʉ vilʉmbilila jya jʉlweli. Itsi avoniaga kʉ nzilə jya simanyilo isyavombekaga.

